

Lausunto 20.2.2024: Hallituksen esitykseen eduskunnalle ulkomaalaislain ja kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain 2 §:n muuttamisesta (Hanke SM041:00/2023)

Sininauhasäätiö

Sininauhasäätiö sr on vuonna 1957 perustettu yleishyödyllinen säätiö, jonka työn tavoitteena on asunnottomuuden poistaminen ja yhteiskunnan kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien ihmisten tukeminen. Sininauhasäätiö-konserni, johon kuuluu säätiön lisäksi asumispalveluja tuottava yhteiskunnallinen yritys Sininauha Oy, toimii Uudenmaan alueella, Turussa ja Tampereella. Konsernissa työskentelee yli 260 henkilöä.

Sininauhasäätiöltä ei ole pyydetty lausuntoa kyseiseen lakimuutosluonnokseen, mutta Sininauhasäätiö haluaa esittää lausunnon luonnoksesta, koska se tekee suoraan työtä sellaisten ihmisryhmien kanssa, joihin lakimuutos tulisi vaikuttamaan. Sininauhasäätiö tarjoaa neuvontaa ja palveluohjausta sekä turvapaikanhakijoille ja paperittomille että turvapaikanhakijoina Suomeen saapuneille, työskentelyn perusteella oleskeluluvan saaneille. Kohtaamme työssämme vuosittain satoja tällaisia henkilöitä.

Sininauhasäätiössä nähtiin lausunnon antaminen tärkeänä, koska mahdollisella lakimuutoksella nähdään olevan merkittäviä vaikutuksia edellä mainittuihin ihmisryhmiin sekä suomalaiseen yhteiskuntaan kokonaisuutena. Lisäksi nähdään, että hallituksen esitys ei ole esityksessään huomioinut näiden ihmisryhmien tilanteisiin vaikuttavia seikkoja riittävästi eikä realistisesti. Suositamme, että lakimuutoksia ei toteuteta esitetyn laisina.

Sininauhasäätiön kanta hallituksen esitykseen

Sininauhasäätiö haluaa lausua nimenomaisesti niin sanottuun *kaistan vaihtoon* liittyen (36 f §) sekä erilaisiin paperittomuustilanteisiin liittyen (36 b §). Ulkomaalaislain selkeyttämistä yleisesti ei nähdä huonona asiana, mutta ehdotetuilla muutoksilla nähdään toteutuessaan olevan negatiivisia vaikutuksia yksittäisten ihmisten tilanteisiin ja yhteiskuntaan kokonaisuutena.

Yleisesti nähdään, että epäämällä turvapaikkaa hakeneiden ihmisten oikeus hakea oleskelulupaa työn tai opiskelun perusteella, lisätään paperittomuutta ja siihen liittyviä ilmiöitä sekä heikennetään turvapaikanhakijoina tänne saapuvien integroitumista. Lisäksi oleskeluluvan epääminen paperittomana maassa oleskelun perusteella nähdään vahingollisena, sillä se tulee sementoimaan paperittomuuden pysyväksi tilanteeksi sellaisten ihmisten kohdalla, joille paperittomuus olisi muutoin saattanut jäädä vain hetkelliseksi vaiheeksi. Lisäksi esityksessä on epäselvyyttä sen osalta minkälaisia tilanteita tultaisiin tulkitsemaan laittomaksi maassaoloksi.

Ehdotetun lain 36 f § mukaan työhön tai elinkeinon harjoittamiseen pohjaava oleskelulupahakemus jätettäisiin käsittelemättä, mikäli henkilö on tätä ennen hakenut

turvapaikkaa. Ehdotettu muutos ei perustu näkemyksemme mukaan realiteetteihin ihmisten elämäntilanteiden taustalla. Esitys antaa kuvan näkemyksestä, että mikäli henkilö saapuu Suomeen turvapaikanhakijana, olisi aihetta suoraan olettaa henkilön tavoitteena olleen oleskelulupasäännösten kiertämisen. Todellisuudessa turvapaikan hakuprosessi ei ole ennustettavissa oleva prosessi ja turvapaikanhakijoilla ei ole välttämättä lähtömaasta lähtiessään tarpeeksi tietoa siitä, miten hänen toimintansa suhteutuu esimerkiksi Suomen lainsäädäntöön. Henkilön on vaikea lähtömaasta lähtiessään tietää, täyttääkö hänen suojelun tarpeensa vaaditut kriteerit tai kuinka osoittaa vakuuttavasti suojelun tarpeensa. Turvapaikkaprosessit ovat pitkiä ja niiden aikana ihmisellä on mahdollisuus mm. oppia kieltä, muodostaa perhesiteitä tai löytää opinto- tai työpaikka. Tämä on täysin luonnollista ja on myös inhimillistä sallia ihmiselle tällainen. Lisäksi sen voidaan nähdä olevan kotoutumislain tavoitteiden mukaista. Ei siis tulisi olettaa, että Suomeen turvapaikan hakijoina saapuneet henkilöt automaattisesti olisivat yrittäneet kiertää maahantulosäännöksiä, jos he joko hakemuksen ollessa vielä käsiteltävänä tai kielteisen päätöksen saatuaan hakisivat oleskeluoikeutta jollakin muulla perusteella. Lisäksi pyrkimys rajata yksi kansallisuus (ukrainalaiset) tämän menettelyn ulkopuolelle herättää kysymyksen siitä toteutuuko yhdenvertaisuus.

Säädöksen voimaan astuminen tulisi lisäämään paperittomana Suomessa elävien määrää. Joillakin henkilöillä ei kuitenkaan ole subjektiivista mahdollisuutta palata kotimaahansa esimerkiksi lähtömaassa koetun uhan vuoksi tai Suomeen joskus pitkänkin asumisajan aikana syntyneiden siteiden vuoksi. Paluuvaatimus tuntuu turhalta ja kohtuuttomalta tilanteissa, joissa henkilöllä olisi mahdollisuus jäädä tänne esimerkiksi tekemään töitä. Kun evätään mahdollisuudet hakea oleskelulupaa jollakin muulla perusteella, jää joillakin ainoaksi mahdollisuudeksi paperittomuus. Kun evätään mahdollisuus oleskeluluvan saamiseen myös sen perusteella, että ulkomaalainen on oleskellut maassa ilman oleskeluoikeutta ennen hakemuksen jättämistä, viedään samalla mahdollisuus oleskelun laillistamiseen niiltä, jotka syystä tai toisesta ovat joutuneet Suomessa oleskeluoikeudettomaan tilanteeseen. Paperittomuudesta tehdään lain muutoksilla olotila, josta ulospääsy on miltei mahdotonta. Tämä on omiaan lisäämään pimeitä työmarkkinoita, työvoiman hyväksikäyttöä ja muuta hyväksikäyttöä. Näiden ilmiöiden kasvu osaltaan myös rapauttaa suomalaisen yhteiskunnan toimintaperiaatteita kokonaisuutena.

Haluamme myös kyseenalaistaa 40 § muutoksen, jossa ehdotetaan poistettavaksi sana *laillisesti* laista koskien ulkomaalaisen oikeutta oleskella maassa hakemuksensa käsittelyn ajan. Tämä lisää epäselkeyttä lakiin, kun esityksen päämääränä oli lain selkeyttäminen. Lisäksi herää kysymys siitä, pyritäänkö uudistuksella vaikuttamaan mahdollisuuteen tulkita oleskeluluvan odottaminen Suomessa jonkinlaiseksi moitittavaksi käytökseksi, vaikka maasta poistamista ei näissä tilanteissa lähdettäisikään tekemään.

Nykyisessä tilanteessa, jossa monet alat kärsivät työvoimapulasta, tuntuu tarkoituksettomalta hankaloittaa työntekijöiden saatavuutta mahdollistamalla työlle perustuvan oleskeluluvan hakeminen vain siirtymällä ensin EU:n ulkopuolelle ja hakemalla työtä sieltä käsin. Käytännössä työn hakeminen ja työstä sopiminen maan rajojen ulkopuolelta käsin on

huomattavasti haastavampaa ja siitä aiheutuisi hakijalle itselleen usein kohtuuttomia kustannuksia. On hyvä huomioida, että työskentelyn perusteella oleskelulupaa hakevat työllistyvät pääosin matalapalkkaisille aloille.

Toimintaamme kuuluu oleskeluluvan juuri saaneiden ihmisten tukeminen asunnon etsinnässä ja neuvonta asunnon vuokraukseen liittyvien asioiden hoitamisessa. Kohtaamme tässä toiminnassa henkilöitä, jotka ovat saapuneet tänne turvapaikanhakijoina ja löytäneet työtä ja saaneet oleskeluluvan työn perusteella. Nämä henkilöt tekevät työtä työvoimapula-aloilla ja useilla on taustallaan vaikeita kokemuksia lähtömaasta. On sekä yksilön, että yhteiskunnan näkökulmasta tarkoituksenmukaista olla luomatta esteitä ihmisten työllistymiselle.

Kunnioittavasti,

Leena Rusi
Kehittämisojohtaja
Sininauhasäätiö

Anna-Leena Myllylä
Maahanmuuttaneiden toiminnan päällikkö
Sininauhasäätiö